

tretjini 18. stoletja monumentalno poznobaročno kapelo, ki je s svojo veliko in razgibano stavbno maso skoraj preglasila grajsko stavbo. Ustvarili so zanimivo longitudinalno kompozicijo, kjer so stavbne mase nanizane zaporedno v eni osi. Arhitekt Candido Zulliani, deželni stavbni mojster, je uporabil tlorisno zasnovo, ki v ljubljanski baročni arhitekturi ni nova. Zasnovana je kot kvadratni prostor s porezanimi vogali, h kateremu se na štirih straneh prislanjajo pravokotni prizidki. Na vhodni strani se k stavbi prislanja visok zvonik, krit s koničasto streho. Notranjščino osvetljujejo segmentna okna na treh straneh osnovnega stavbnega telesa in kapelah. Prostor je razčlenjen z venčnimi zidci in pilastri, ki nosijo visok kupolast obok.

Sandi Leskovec je bil kipar samorastnik, ki je živel in delal na Mirni, kjer na Rohaj še danes stoji njegov atelje. Za svoja dela je prejel številna mednarodna priznanja in nagrade – prva je bila zlata medalja na VI. mednarodnem salonu v Monte Carlu leta 1977. Imel je 18 samostojnih in 59 skupinskih razstav. Njegova dela se nahajajo na vseh kontinentih v več kot tridesetih državah sveta. Predstavljen je v številnih domačih in tujih katalogih skupaj z najuglednejšimi imeni naivne umetnosti. Zelo dejaven je bil tudi na trebanjskih Taborih likovnih samorastnikov. V ateljeju na Mirni ima razstavljenih preko 40 svojih najboljših del v lesu, 5 vitrajev in kamin s keramičnimi ploščicami z repliko njegovega reliefa. V vitrinah, ki ločujejo razstavni prostor od delavnice, pa razstavljeni katalogi, fotografije in priznanja kažejo prehojeno pot tega priznanega kiparja samorastnika.

Sedem krožnih pohodnih poti po Mirni in njeni okolici

1. Mirna – Laze – Trbinc – Kincelj – Gorenja vas – Gorenjska Gora – grad Mirna – Fužina – Roje – Mirna
2. Mirna – Zapuže – Zabrdje – Grič – Praprotnica – Dolga njiva – Lanšprež – *Skolk* – Trbinc – Laze – Mirna
3. Mirna – Fužina – Gorenja vas – Zagorica – Trnič – Križ – Brhovo – Škrjanče – Ševnica – Bunkarija – Jersovec – Zabrdje – Mirna
4. Mirna – Straža – Vesela Gora – Ravnik – Ostrež – Oplenk – Koromandija – Okrog – Zaloka – Gorenje Zabukovje – Dolenje Zabukovje – Srasle – *Slak* – *Bevc* – Kot – Trstenik – Mirna
5. Mirna – Zapuže – Stan – Debenec *planinski dom Debenec* – Stan – Volčje Njive – Sv. Helena – Mirna
6. Mirna – Zapuže – Stan – *Bevc na Debencu* – Bačje – Gorenja vas pri Mokronogu – Beli Grič – Ribjek – Žalostna Gora – Mokronog – Preloge – Slepšek – Ostrožnik – Log – Glinek – Volčje Njive – Sv. Helena – Mirna (*varianta: med Prelogami in Sv. Heleno ob reki Mirni*)
7. Mirna – Podlog – Gorenja vas – *mlin Grdin* – Selska Gora – Selo pri Mirni – Jelše – Žunovec *cerkev sv. Petra* – Kalec – Sajenice – Migolska Gora – Migolica – *grad Mirna* – Fužina – Mirna (*pot se imenuje Speča lepota. Krajša varianta: Mirna – Podlog – Gorenja vas – mlin Grdin – Migolska Gora – Migolica – grad Mirna – Fužina – Mirna*)

Izdajatelj in založnik Občina Trebnje • zasnova in realizacija Studio 5 Mirna • besedilo Ivan Gregorčič, Marko Kapus, dr. Marko Marin in Igor Sapač • fotografija Studio 5 Mirna • risba Renato Repše • oblikovanje Darinka Knapič • tisk NTD d.o.o. • Trebnje 2007

Arhitekturni sklop mirskega gradu je zleknjen na ploščadi podaljšanega hriba Gorenjske gore, ki ga pod gradom zapira sotočje potokov Vejeršce in Mirne, in s tem nudi podnožje vedutni kompoziciji, katere vrh sklepa grajska arhitektura. Grad je tesno povezan z zgodovinskimi dogodki v tej dolini; njegova politična in gospodarska moč pa še danes odseva na njegovi arhitekturi. Najstarejši stavbni del, trdno hišo, je mogoče uskladiti z ostanki nekdanje rimske trdnjave, ki je korespondirala s sosednjo na trbinškem hribu. Na stavbnih ostankih je mogoče ugotoviti tudi prvo listinsko sporočilo iz leta 1165 o gospodstvu grofov Mirnskih, ki so v visokem srednjem veku odigrali precej pomembno zgodovinsko vlogo. V virih za zgodovino Slovencev je grad posebej omenjen leta 1517, ko je bil v času kmečkih uporov povsem

opustošen. Obnovili so ga Auerspergi, deželni glavarji, in ga povzdignili v enega, za zgodovino grajske arhitekture na Slovenskem najpomembnejših gradov. Dela so bila zaključena 1646. leta z znamenitimi arkadnimi hodniki italijanske umetnostne šole. Zgrajen je bil tudi obrambni sistem na vzhodnem grajskem pobočju. Kasnejši lastniki so v 18. stoletju opustili romansko grajsko kapelo in pozidali novo, naslonjeno na vzhodno steno grajskega obzidja. Takšen se je grad ohranil do konca leta 1942, ko je bil izpraznjen in zažgan.

V kronološkem redu cerkvenih dogodkov je na Mirni do 18. stoletja obstajal samo vikarijat. Vendar patrocinj ž. c. sv. Janeza Krstnika dokazuje veliko večjo starost. Gotovo je cerkev na Mirni stala že leta 1265, ko je Ulrich, vojvoda Karantanski, v njej potrdil sodnijske in ostale svoboščine v Slovenski krajini nasproti deželnim stanovom. V njeni tlorisni zasnovi je opaziti dovolj nenavaden koncept enotne prostorske zamisli, ki ga je prva uresničila Sainte Chapelle v Parizu.

Na stropu prezbiterija in ladje so se ohranile freske dveh povsem različnih stilnih obdobij. Prve ohranjajo dokazila za zgodovino glasbe in so delo mojstra Bolfganga iz okoli 1465. Njegove svetniške postave zrcalijo tako specifičnost umetnostnih teženj kot doseženo stilno stopnjo evropskega slikarstva, hkrati pa vzdržijo tudi občja merila kakovosti. Druge freske iz začetka 16. stoletja z namenjem enoroga namigujejo na znamenito plemiško rodbino Galenbergov in z masko norca naznanjajo prihod renesančnega humanizma ter nudijo pomembno gradivo za zgodovino gledališča.

Kasneje so cerkev dvakrat temeljito predelali. Do leta 1690 so jo barokizirali. Dotedanjo opremo so zamenjali z baročno, od katere pa se je ohranil samo izredno lep kip bičanega Kristusa. Končno podobo pa je cerkev dobila v času historičnih slogov.

Gospodstvo Lanšprež je od Alojza Adolfa Auersperga leta 1766 kupil s celotno posestjo vred, ki je obsegala 88 in 1/4 kmetije, komendski župnik Peter Pavel Glavar. Od tega gospodstva, ki je ohranil dominanten položaj v krajski podobi, so do danes ostali enojni kamnit kozolec in nekaj gospodarskih poslopij, ostanki vrtno arhitekturne zasnove in obnovljena baročna kapela, ki ima izjemen pomen kot spomin na znamenito in zaslužno osebnost in poslednje počivališče Petra Pavla Glavarja.

Dvorcu iz 17. stoletja so pred glavnim vhodom kot nadomestilo za neko starejšo kapelo prizidali v drugi

Križem kražem

po Mirni

Mirnska dolina, obrobljena s tipično dolenjskim gričevjem, je dobila svoje ime po reki Mirni, ta pa je svoje idilično ime posodila tudi kraju ob svojem zgornjem toku.

Geografsko ločljivo območje med Trebnjem in Sevnico z reko Mirno, aluvialnim dnom doline in dvigajočimi se terasami ter gričevjem in hribovjem v ozadju je osnova za dolgo in najverjetneje kontinuirano poselitveno tradicijo od prvih planih naselbin sem. Pokrajina ob Temeniški dolini in prehodu v Mirnsko dolino ter skozi dolino Laknice proti Novemu mestu je bila že v starem veku preprežena s pomembnimi tovarniškimi potmi, sprva z rimskimi, nato pa s srednjeveškimi. V razširjenem delu Mirnske doline porazdeljena srednjeveška trška neselja Mokronog, Šentrupert in Mirna vsak zase obvladajo svoja teritorialna zaledja, obdelanim površinam pa se na prisojnih pobočjih pridružijo vinogradi.

Eden od zaščitnih znakov kraja Mirna je na zahodu strmo in temno vzpenjajoči se Trbinc, po čigar vznožju na južnem delu plezajo hiše starega jedra k župnijski

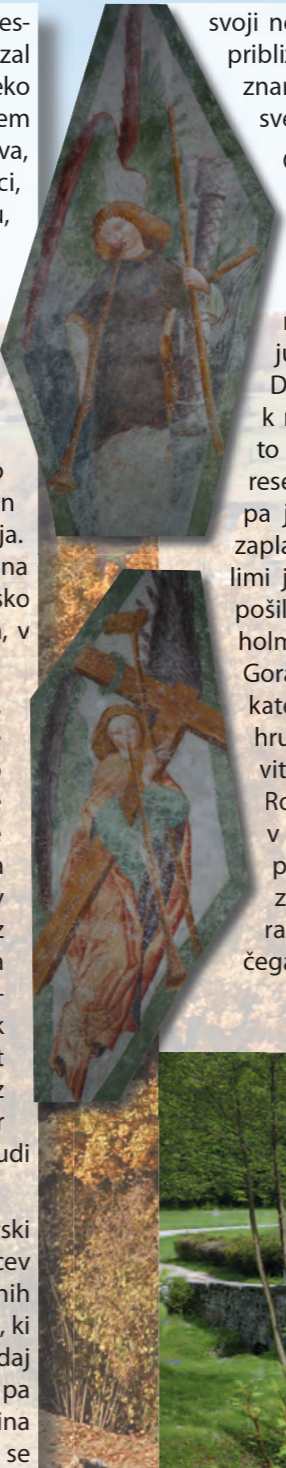
cerkvi sv. Janeza Krstnika, poslikani z Bolfgangovimi freskami, medtem ko se je drugi del hiš starega jedra nanizal ob regionalni cesti Trebnje – Sevnica. Ta prečka reko Mirno s starodavnim kamnitim mostom, z znamenjem na sredi. Most je imel še dva korespondenčna mostova, enega pod mirskim gradom in drugega v Migolici, in za povezavo z Mokronogom še tretjega v Prelesju, preko reke Bistrice. Zgodovinske okoliščine kažejo, da so nastali proti koncu 17. stoletja. Njihov nastanek je najverjetneje povezan z renesančno prezidavo gradu na Mirni in z razgibano gospodarsko dejavnostjo Mirnske doline. Le malo krajev je v Evropi, ki bi se lahko pohvalili s tako kvalitetnimi mostovi, kakršne je moč videti v Mirnski dolini. Mostovi so trdno grajeni iz rezanega apnenca, statično natančno preračunani, z izvrstno izpeljanimi prekatnimi loki in edinstvenim občutkom za urbanistično celoto naselja. Popotnik največkrat ne ve, da gre z enega konca vasi na drugega preko mosta. To jim daje ne samo zgodovinsko vrednost, ampak so tudi enkratno dopolnilo krajem, v katerih so nastali.

Prvi stalni prebivalci so domovali na Gradcu pri Mirni, na prostranem platoju na vrhu manjše podolgovate vzpetine tik na reko Mirno, od koder je bil mogoč zelo dober nadzor poti, ki je povezovala dolini Temenič in Save. Bili so poljedelci, živinorejci in iskalci bakrove rude. Iz kasnejšega, železnodobnega obdobja, pa je naselbina Kincelj nad Trbincem, ki se je ohranila v poznoantično obdobje, in zapira Mirnsko dolino z južne strani. Od tu izvira poznorimska zakladna najdba poljedelskega orodja z dvema štiriogelnima kopačama in štirimi rovnici, rimski nagrobnik in zlatnik Anastazija, v nekropoli Devce pa je vzbudil pozornost bojevniki grob z značilno latensko čelado skupaj z vojaško opremo "cvetočega halštata Dolenjske", kar kaže, da prihod keltskih Tavriskov ni nujno prinesel tudi keltizacije starejšega prebivalstva.

V polpreteklem obdobju je kar živahen gospodarski razvoj na Mirno privabil precejšnje število priseljencev od blizu in daleč. Ti so se naselili po na novo zgrajenih stanovanjskih blokkih ali zasebnih stanovanjskih hišah, ki so porasle tudi sončne in rodovitne Roje, ki so bile nekdaj mirnska žitnica. Roje žitnica ne bodo nikdar več, pač pa nekdanje grajske obrise ob vztrajnosti Marka Marina počasi dobivajo razvaline mirnskega gradu, tako kot se

svoji nekdanji podobi po zaslugi čebelarjev počasi približuje grajska kapela v bližnjem Lanšprežu, znanem po tem, da je tam bival znameniti razsvetljenec in čebelar Peter Pavel Glavar.

Okoliške vasi niso tako na dlani kot v sosednjem Šentrupertu, kjer se dolina na široko razpre, ampak so skrite za grički v smeri severozahoda (Migolica, Sajenice, Selo), v smeri zahoda (Gorenja vas, Ševnica, Zagorica) in v smeri juga (Zabrdje, Praprotnica), na jugovzhodni strani pa se redkeje vzpenjo po Debencu (Stan, Debenec) ali pa so prislone k njegovemu vznožju (Volčje njive, Glinek). Za to okolje kar mogočni Debenec dolini kaže resen obraz – z gozdom poraslo zelenino, skriva pa jugu razkazujoče vesele in strmo padajoče zaplate vinogradov. Resno se spogleduje z vesilimi južnimi obrazi šentrupertskih hribov, ki mu pošiljajo po dolini pravokotno na reko Mirno holmasti val, na katerega so se posedli Vesela Gora, Slovenska vas in na skrajnem robu Dob, do katerega vodi iz smeri Slovenske vasi elegantni hruškov drevored. S te smeri je najbrž najcelovitejši pogled na Mirno: na monotono naselje Roj – z Lenassijevim spomenikom padlim v NOB na ločenem vrhu, ki se harmonično prilaga temnemu ozadju Trbinca s cerkvenim zvonikom in strehami hiš ob vznožju, te pa se razlijeje v sivino industrijskega dela, zajedajočega se v zelenino, ki preplavlja dolino.

LEGENDA

- 2 POHODNA POT SPEČA LEPOTICA
- 4 EMINA ROMARSKA POT
- 6 STEKLASOVA POT
- ☺ POPOLNA OSNOVNA SOLA

© Geodetski zavod Slovenije

